

81. שינוי שמו של אברם לאברהם

(פרק י"ז פסוקים א'-ח')

הקדמה כללית לפרק י"ז

מאז נולד ישמעאל, ניתן היה לחשוב שכל ההבטחות של ה' לאברם התחילו להתקיים - לאברם כבר נולד בן (ישמעאל), שיוכל להמשיך אותו,¹ עמי האזור ראו בו אדם חשוב וכיבדו אותו, ואנשים רבים למדו ממנו ומשרי להאמין בה'. והנה, בפרק י"ז אנו לומדים על מעין נקודת מפנה בחייהם של אברם ושרי - ה' נגלה אל אברם, שינה את שמו לאברהם ואת שמה של שרי לשרה, ובישר לו ששרה היא זו שתלד לו בן (יצחק), שיהיה ממשיך דרכו. ה' אף בישר לאברהם על ברית של אהבה² וקשר מיוחד³ שהוא כורת עמו, עם יצחק ועם זרעו של יצחק אחריו. הברית והקשר המיוחד עם ה' אינם רק זכות, אלא גם תפקיד, ייעוד - אברהם נועד להיות "אב המון גויים", שמשמעותו היא פיזית ורוחנית גם יחד. פיזית: הוא יהיה אב לעוד עמים שעתידים לצאת ממנו. רוחנית: הוא יהיה מעין אבא רוחני לכל עמי העולם (ולא רק לעמי האזור), שעתידים ללמוד ממנו ומזרעו להאמין בה'.⁴ בברית הזאת⁵ נדרשים גם אברהם וזרעו ליטול חלק,⁶ באמצעות קיום מצוות ברית מילה.

א. הקדמה

עברו 13 שנים מאז נולד ישמעאל. אברם היה כבר בן 99 שנים, וה' נגלה אליו שוב. ה' ציווה את אברם ועודד אותו להמשיך ללכת בדרך ה' בתמימות (בשלמות) וכן נתן לו 'ברית של אהבה', כלומר הודיעו שהוא אוהב אותו אהבת עולם. אברם 'נפל על פניו' מתוך יראתו את ה' המתגלה אליו, וה' המשיך ובישר לו על התפקיד שהוא מייעד לו - להיות "אב המון גויים" - ועל שמו החדש, המבטא תפקיד זה.

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

א וַיְהִי אֲבֶרְם בֶּן־תְּשַׁעִים שָׁנָה וַתֵּשַׁע שָׁנִים וַיֵּרָא יְ-הוָה אֶל־אֲבֶרְם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי־אֵל־שֵׁד־י (זהו אחד משמותיו של הקב"ה) הֲתִהְיֶה לְפָנַי לך בדרך ה', היא הדרך הטובה וְהָיָה תָמִים שלם (צדיק 'שלם' מאמין בה', עושה את מצוותיו ובעל מידות טובות): ב וַאֲתֵנָה בְרִיתִי בֵּינִי וּבֵינָהּ וְאַרְבָּה אוֹתָהּ בְּמָאֵד מְאֹד: ג וַיִּפֹּל אֲבֶרְם עַל־פָּנָיו מתוך יראתו את ה' המדבר אליו וַיִּדְבֹּר אֹתוֹ אֶל־לֵהִים לֵאמֹר: ד אֲנִי הִנֵּה בְרִיתִי אִתְּךָ וְהָיִיתָ לְאָב הַמֶּוֹן גִּוִּים אבא להרבה עמים (גם אבא ממש, שהרבה עמים יצאו מזרעך, וגם 'אבא רוחני', שהרבה גויים ילמדו ממך): ה וְלֹא־יִקְרָא עוֹד אֶת־שְׁמֶךָ אֲבֶרְם (שמשמעו אב-רם, כלומר 'אבא רוחני' רק של ארם) וְהָיָה שְׁמֶךָ אֲבֶרְהָם (שמשמעו אב להמון גויים)¹⁰ כִּי אֲבֶרְהָמוֹן גִּוִּים נִתְּתִיךָ: ו וְהִפְרַתִּי אִתְּךָ בְּמָאֵד מְאֹד וְנִתְּתִיךָ לְגִוִּים יצאו ממך עוד עמים¹¹ וּמַלְכִּים מִמֶּנִּי יֵצְאוּ מזרעך יצאו מלכים: ז וְהִקְמַתִּי אֶת־בְּרִיתִי (ועם זאת, את הברית המיוחדת והקשר המיוחד אני מקים) בֵּינִי וּבֵינָהּ וּבֵין זֶרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ לְדֹרֹתָם לְכָל הדורות לְבְרִית עוֹלָם לתמיד לְהִיזֹת לְךָ לֹא־לֵהִים וְלִזְרַעְךָ אַחֲרֶיךָ יהיה קשר מיוחד ביני ובינך וביני ובינך זרעך: ח וְנִתְּתִי לְךָ וְלִזְרַעְךָ אַחֲרֶיךָ אֶת־אֶרֶץ מִגְרִיךָ את הארץ שאתה גר בה אֶת כָּל־אֶרֶץ כְּנָעַן לְאַחֲזָת עוֹלָם (ושם בארץ כנען -) וְהָיִיתִי לָהֶם לֵהִים (הקשר המיוחד הזה ביני ובינך זרעך יבוא לידי ביטוי בצורתו השלמה בארץ כנען):

1 לא נאמר בשום מקום עד כאן שהזרע המובטח יהיה דווקא משרי. וכך כותב הרמב"ן (פרק י"ז פסוק י"ח): "...כי הבטיחו מתחילה 'אשר יצא ממעיך הוא יירשך', והנה הירש אותו יחיד, והיה חושב שהוא ישמעאל".
2 רש"י לפסוק ב' (ובחומש דברים י', ט"ו): "רק באבותיך חשק ה' לאהבה אותם".
3 "להיות לך לא-לקים", "והייתי להם לא-לקים" (פסוקים ז'-ח').
4 עד עכשיו "לא היה (אברם) אב אלא לארם, שהוא מקומו, ועכשיו אב לכל העולם" (רש"י לפסוק ה'), ועיינו בנצי"ב.
5 עניין הברית תופס מקום מרכזי מאוד בפרק. המילים ברית ובריתי מופיעות בפרק 13 פעמים!
6 רש"י לפסוק ט'.
7 אפשר להשוות לפסוק שנאמר על נח: "את הא-לקים התהלך נח" (פרק ו', פסוק ט'), וכדאי לעיין שם ברש"י.
8 על פי רש"י.
9 על פי רש"י, וספורנו מפרש: מתוך הודאה לה' על הברית, וניתן לחבר את הפירושים.
10 והאות ר' נשארה. עיינו רש"י בעניין זה.
11 בנוסף לישמעאלים, עתידים עוד לצאת ממנו גם עם ישראל ואדום (רש"י לפסוק ו').

אברהם זכה להיות ל"אב המון גויים". אמונתו בה', הליכתו בדרך ה', מסירותו למען אחרים, מעשיו הטובים והחסד שהוא עשה, כל אלה היו לדוגמה וסמל עבור כל העמים שלמדו ממנו אז, ולומדים ממנו עד היום, מהם חיי אמונה בה' והליכה בדרך הטוב והישר.

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

בחברת:

בצד ימין, למידה מתוך הפסוקים:

- בעקבות משימה א', יוכלו תלמידים שזכו בהבנה חשבונית טובה, לחשב לבד שישמעאל היה כאן בן 13 (שהרי כשישמעאל נולד אברהם היה בן 86). את ה'אישור' לחשבון זה הם יוכלו לקבל בהמשך, בפסוקים כ"ד-כ"ה.
- במשימה ב' המטרה היא לפתח שיחה עם התלמידים על הציווי "התהלך לפני והיה תמים" – כיצד מתהלכים לפני ה' מה פירוש להיות 'תמים' – 'שלם'? מתוך לימוד זה על אברהם אבינו, רצוי להגיע למשמעות העניין אצלנו – כיצד גם אנחנו יכולים ללכת בדרכו של אברהם?
- במשימה ג', ניתן לעסוק במשמעות שמו החדש של אברהם.
- במשימות ד', ה' נדרשים התלמידים לאתר את המילים בפסוקים ולהבין מתוך ההקשר במי מדובר. מתוך הפעילות הזאת אנו מבינים שה' הבטיח שיהיה לו קשר מיוחד גם עם אברהם וגם עם ישראל.

בצד שמאל:

- הפעילות נועדה לחזור ולהיזכר במעשיו הטובים של אברהם, שעליהם למדנו בפרשת לך-לך. ממעשים אלו אנחנו לומדים עד היום.
- בפעילות זו יש גם ממד של חזרה על הפרשה לפי נושאים (אנו מתקרבים לסוף הפרשה, ורצוי להתחיל בחזרות עליה).

הרחבות והמחשות נוספות

- לזהות את האותיות של שמו החדש של אברהם בפסוק הנמצא בכותרת בצד שמאל ולצבוע אותו.
- ליצור רשימה של כל ההבטחות שה' מבטיח לאברהם בפסוקים אלה (יש הרבה!).
- לבדוק בכמה עמים ותרבויות (עד ימינו) נותנים לילדים את השם 'אברהם'.

"והיה שמוך אברהם" כי אב המון גוים נתתיך

צבעו בצבעים יפים את שמו החדש של אברהם.

אברהם היה כמו אבא לכלם, אבא שמלמד ומחנך את בניו.
מה אנחנו יכולים ללמוד ממעשיו של אברהם אבינו בפרשת לך-לך?
מתחו קו מכל ציור אל המשפט המתאים לו:

להתפלל לה'
ולהקריב לו
קרבות.

להגיד תודה לה'.

להזהר
שלא לגזל.

להאמין
להבטחות
של ה'.

לפדות שבויים.

חשבו על דברים נוספים שאנחנו לומדים מאברהם אבינו.

שנוי שמו של אברהם לאברהם

(פרק יז פסוקים א-ח)

יחידה 81

א וְהָיָה אֲבֹרָם בְּרִית־שְׁעִים שָׁנָה וְתִשַׁע שָׁנִים וַיְרָא יְהוָה-וְהָאֱלֹהִים אֲבֹרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי-אֵל-שָׁדַי הַתְּהַלֵּךְ לִפְנֵי וְהָיָה תָמִים: ב וְאַתָּה בְרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ וְאַרְבָּה אוֹתָךְ בְּמֵאד מְאֹד: ג וַיִּפֹּל אֲבֹרָם עַל-פָּנָיו וַיִּדְבֹּר אֹתוֹ אֵלֹהִים לֵאמֹר: ד אֲנִי הִנֵּה בְרִיתִי אִתְּךָ וְהָיִיתָ לְאֵב הַמֶּזֶן גוֹיִם: ה וְלֹא-יִקְרָא עוֹד אֶת-שֵׁמֶךָ אֲבֹרָם וְהָיָה שֵׁמֶךָ אֲבֹרָם כִּי אֲבִי-הַמֶּזֶן גוֹיִם נִתְקַדָּשׁ: ו וְהִפְרַתִּי אֶתְּךָ בְּמֵאד מְאֹד וְנִתְקַדַּשְׁתָּ לְגוֹיִם וּמַלְכִּים מִמֶּךָ יֵצְאוּ: ז וְהִקְמַמְתִּי אֶת-בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין זֶרַעְךָ אַחֲרֶיךָ לְדֶרֶתְם לְבְרִית עוֹלָם לְהָיִיתָ לָךְ לֹא-לֵהִים וְלִזְרַעְךָ אַחֲרֶיךָ: ח וְנִתְתִּי לָךְ וּלְזֶרַעְךָ אַחֲרֶיךָ אֶתְּךָ אֶרֶץ מִגְדֵּי אֶת כָּל-אֶרֶץ כְּנָעַן לְאֻחָזַת עוֹלָם וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים:

א. מצאו בפסוקים את גילו של אברהם וסמנו את המילים במדגש.

"התהלך לפני והיה תמים" _____

ב. (1) ה' צוה את אברהם:

(2) שאלה לשיחה בכתה: כיצד מקיימים צווי זה?

"_____"

ג. (1) כתבו את שמו החדש של אברהם:

(2) איזו אות הצטרפה לשם החדש?

ד. בפסוק ז כתוב "להיות לך לא-לקים".

(1) סמנו מילים אלה בפסוק בעזרת מדגש.

(2) למי הפונה במלה "לך"?

ה. בפסוק ח כתוב "והייתי להם לא-לקים".

(1) סמנו מילים אלה בפסוק בעזרת מדגש.

(2) למי הפונה במלה "להם"?

82. הציווי על ברית המילה (פרק י"ז פסוקים ט'-י"ד)

א. הקדמה

אחרי שה' כרת עם אברהם 'ברית אהבה' - הכוללת בתוכה את הקשר המיוחד בין ה' ובין אברהם וזרעו - אמר לו ה' שאף הוא צריך להיות זהיר לשמור ברית זו. כיצד? על ידי קיום מצוות ברית מילה.¹ ברית המילה היא אות, סימן, מעין חותמת בגוף,² המעידה על הקשר המיוחד שבין ה' לבין עם ישראל.

ומהי מצוות המילה? מצוות המילה היא למול (=לחתוך) את הערלה (= פיסת עור "מיותרת" הנמצאת במקום הצנוע של הזכר). התורה מדברת בלשון נקייה, והיא מכנה את המקום הצנוע בכינוי סתמי: 'בשר' - "ונמלתם את בשר ערלתכם".

מצוות ברית המילה מוטלת על כל הזכרים בעם ישראל. חייבים למול את הבנים בגיל שמונה ימים, ואם מסיבה כלשהי הבן לא נימול, אז כשהבן יגדל - חובה עליו לדאוג לכך שימולו אותו.

בנוסף, התורה מצווה שאדם מישראל שיש לו עבד גוי ('עבד כנעני') - עליו למול אותו גם כן. בהקשר זה, התורה מציינת שני סוגי עבדים כנעניים: "יליד בית" - עבד כנעני שנולד בביתו של ישראל (מִשְׁפָּחָה כנענית) ו"מקנת כסף" - עבד כנעני שנקנה בכסף.

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

ט וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם וְאֵתָה אֶת־בְּרִיתִי אֶת־הַקָּשֶׁר הַמְּיוּחָד שֶׁבִּינִי וּבֵינְךָ תִּשְׁמֹר אֶתָּה וְזֶרְעֲךָ אַחֲרָיִךְ לְדֹרֹתָם בְּמִשְׁךָ כָּל־הַדּוֹרוֹת, לְעוֹלָם: י (וכיצד תשמרו את הברית?) זֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין זֶרְעֲךָ אַחֲרָיִךְ הַמּוֹל לָכֶם כָּל־זָכָר תַּעֲשׂוּ בְרִית מִלָּה לְכָל־הַזָּכָרִים. ("למול" = לחתוך. בברית המילה חותכים ומסירים את הערלה): יא וְנִמַּלְתֶּם תַּחְתּוֹ אֶת־בְּשָׁר עֶרְלַתְכֶם אֶת עור הערלה שעל הבשר (התורה מדברת בלשון נקייה) וְהָיָה לְאוֹת בְּרִית הַמִּלָּה תִּהְיֶה סִימָן עַל הַבְּרִית שֶׁ- בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם: יב וּבֶן־שְׁמֹנֶת יָמִים בְּגִיל שְׁמוֹנֶה יָמִים יִמּוֹל לָכֶם תַּעֲשׂוּ בְרִית מִלָּה כָּל־זָכָר לְכָל־הַבָּנִים לְדֹרֹתֵיכֶם (ולא רק את הבנים שלכם עליכם למול, אלא גם -) ילִיד בֵּית עֶבֶד גּוֹי³ שֶׁנּוֹלַד אֲצִלְכֶם בְּבֵית (מהורים שהם בעצמם עבדים) וגם וּמִקְנַת־כֶּסֶף עֶבֶד גּוֹי שֶׁאֵתָם קוֹנִים בְּכֶסֶף מְכָל בֶּן־נָכָר מִכָּל בֶּן־לֵעָם נֹכְרִי (עם גוי) אֲשֶׁר לֹא מִזֶּרְעֲךָ הוּא שֶׁאֵינוֹ מֵעַם יִשְׂרָאֵל: יג (ואף שהם לא מזרע ישראל) הַמּוֹל יִמּוֹל עֲלֵיכֶם לַעֲשׂוֹת בְּרִית מִלָּה גַם־לָהֶם, ל- ילִיד בֵּיתָךְ וּמִקְנַת כֶּסֶף וְהָיְתָה בְּרִיתִי בִּבְשָׁרְכֶם בְּרִית הַמִּלָּה תִּהְיֶה סִימָן בְּבָשָׁר הַגּוֹף שֶׁלָּכֶם לְבְרִית עוֹלָם: יד וְעָרְלָה זָכָר מִי שֶׁלֹּא נִמּוֹל נִקְרָא 'עֶרְלָה' אֲשֶׁר לֹא־יִמּוֹל אֶת־בְּשָׁר עֶרְלָתוֹ שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה בְּרִית מִלָּה - וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא⁴ מֵעַמִּי יִקְבַּל עוֹנֵשׁ מִשָּׁמַיִם הַנִּקְרָא 'כֶּרֶת'⁵ אֶת־בְּרִיתִי הַפֶּר בְּגִלָּל שֶׁהוּא לֹא קִיִּים אֶת הַבְּרִית שֶׁכָּתַב עִמּוֹ ה':

ג. מנגינת הכתוב

ברית המילה היא מצווה יקרה ביותר. ברית המילה מהווה סימן, עדות, מעין 'חותמת בגוף' לקשר המיוחד שבין הקב"ה לעם ישראל! (בברכת המזון אומרים: "ועל בריתך שחתמת בבשרנו". בברכה שאומרים בברית המילה אומרים: "וצאצאיו חתם באות ברית קודש").

1 על פי רש"י לפסוק ט'.

2 כמו שאומרים בברכת המזון: "ועל בריתך שחתמת בבשרנו".

3 'עבד כנעני'.

4 מדובר על האדם הערל עצמו, שאם אביו או אחרים לא מלו אותו, וכשהוא גדל הוא לא מל את עצמו (במזיד) - הרי הוא חייב 'כרת'.

5 מהו עונש 'כרת'? - אב"ע כותב כאן שיש אומרים שימות קודם זמנו ('ייכרתו חייו'), ויש אומרים שימות בלי ילדים ('ייכרת זרעו'). הרמב"ם כותב שעונש הכרת הוא שנכרת מחיי העולם הבא (הלכות תשובה פרק ח', הלכה ח').

בחוברת:

בצד ימין, למידה מתוך הפסוקים:

- משימה א' עוסקת בריבוי המופעים של המילה 'ברית', המצביע על מרכזיות העניין בפסוקים אלה.
- משימות ב', ג' עוסקות במהות של הברית.
- משימות ד', ה' נועדו לתרגל עם התלמידים איתור פרטי הלכה ומושגים ולימודם מתוך הכתוב.
- (רצוי לכוון את התלמידים לעיין בפסוקים ולמצוא את התשובות באופן עצמאי עד כמה שאפשר).

בצד שמאל:

- במשימה א' התלמידים "מגלים" את הכסא שעליו יישב ה'סנדק' בזמן הברית. ניתן להרחיב בעניין זה ובעניין ה'כסא של אליהו'.
- משימה ב' נועדה לעסוק בתוכן הברכה, שבה אנו מציינים שאנחנו בניו וממשיכי דרכו של אברהם אבינו מזה 3500 שנה!

הרחבות והמחשבות נוספות

- לספר את הסיפור על ברית המילה של רבי יהודה הנשיא והקיסר אנטונינוס. "כה עשו חכמינו", חלק ב, עמוד 73 (במהדורה החדשה - עמוד 81).

נקודות שאפשר לפתח בכיתה מתוך הסיפור:

- מי היה נימול ומי היה ערל?
- למה גזרו הרומאים שלא למול? למה זה הפריע להם?
- מסירות נפשם של היהודים על קיום המצווה.
- יש בין הגויים "חסידי אומות העולם" שמוכנים לעזור ליהודים בעת צרתם.

הצווי על ברית המילה

(פרק יז פסוקים ט-יד)

יחידה 82

"ובן-שמונת ימים ימול לכם כל-זכר לדתיכם"

ט ויאמר א-להים אל-אברהם ואתה את-בריתי תשמור אתה וזרעך אחריך לדתם: זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחריך המול לכם כל-זכר: יא וגמלתם את בשר ערלתכם והיה לאות ברית ביני וביניכם: יב ובן-שמונת ימים ימול לכם כל-זכר לדתיכם יליד בית ומקנת-כסף מכל בן-זכר אשר לא מורע הוא: יג המולו ימול יליד ביתך ומקנת כסף והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם: יד וערלו זכר אשר לא-ימול את-בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההוא מעמיה את-בריתי הפר:

א. סמנו במדגש את כל המקומות שבהם כתוב בפסוקים אלה 'ברית' או 'בריתי'.

"ברית _____"

ב. כיצד אנו מזהים ברית זו?

ג. בפסוק יא כתוב: "והיה לאות ברית ביני וביניכם". ברית המילה היא אות (סימן) לכך ש: (הקוץ במעגל את המשוכה הנכונה)

1. לא יהיה מבול.

2. צריך להגיד מלה טובה.

3. אנו חנו העם של ה'.

ג. קראו את פסוק יב וענו: באיזה גיל עושים לבנים ברית מילה?

ד. קראו את פסוק יד וענו: כיצד מזהים בן שלא עשו לו ברית מילה?

א. חברו את הנקודות בעזרת קווים, לפי סדר אותיות הא"ב ותגלו מה יוצא.

ב. מדף המדבקות - הדביקו את הברכה שאומר אב התינוק בזמן הברית.

שאלות לשיחה בכיתה:

1. את מי מזכירים בברכה?
2. מדוע לדעתכם מזכירים דווקא אותו?

שרה אמנו הייתה שותפה לאברהם אבינו בכול. שניהם האמינו בה' באמונה שלמה, שניהם לימדו אחרים את דרכי האמונה ואת עשיית החסד. ה' בישר לאברהם שגם הבן שימשיך את דרכם - ייוולד ממנו ומשרה.

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

בחוברת

בצד ימין, למידה מתוך הפסוקים:

- במשימות א', ב' התלמידים מתרגלים איתור פרטים בפסוקים ובמילה הבודדת. מתוך הפעילות אפשר להרחיב בעניין משמעות השם **שרה** לעומת **שרי**.
- משימה ג' נועדה לעסוק בבשורה ששרה תלד בן לאברהם (איתור התשובה, הבנה, ניסוח וכתובה).
- משימה ד' נועדה להבנת המילים בפסוק.
- משימה ה' נועדה לאפשר את ההתייחסות ל**בחירתו של יצחק** להיות ממשיך דרכו של אברהם.

בצד שמאל:

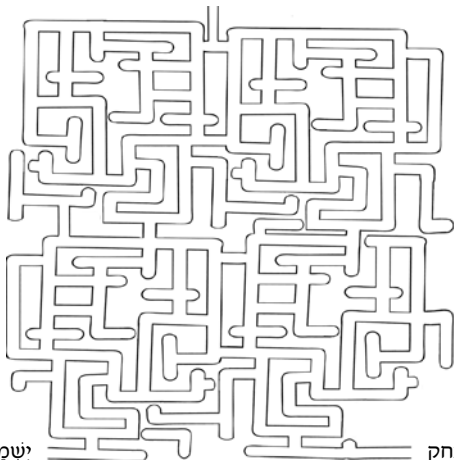
- התלמידים יצבעו את שמה החדש של שרה.
- המבוק נועד להמחיש את הבחירה של ה' בבנם של אברהם ושרה - ביצחק - להיות ממשיך הברית שנכרתה עם אברהם.

"לא תקרא את שמה שרי" כי שרה שמה

צבעו בצבעים יפים את שמה החדש של שרי.

ה' בשר לאברהם שהברית שהוא כרת עמו תמשיך עם יצחק.
לפניהם מבוק.
עליכם למצוא את הדרך המתכנסת בין ברית ה' לבין יצחק. בהצלחה!

"ואת-בריתי אקים את..."

יצחק? ישמעאל?

...אשר תלד לך שרה למועד הזה בשנה האחרת"

שנוי שמה של שרי לשרה והבשורה על ילדתו של יצחק

(פרק יז פסוקים טו-כב)

יחידה 83

טו ויאמר אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם שְׂרִי אִשְׁתְּךָ לֹא־תִקְרָא אֶת־שְׁמָהּ שְׂרִי כִּי שָׂרָה שְׁמָהּ: טז וּבִרְכֹתֶיךָ וְגַם נָתַתִּי מִמֶּנָּה לָךְ בְּן וּבִרְכֹתֶיךָ וְהָיְתָה לְגוֹיִם מְלֹכִי עַמִּים מִמֶּנָּה יִהְיוּ: יז וַיִּפֹּל אַבְרָהָם עַל־פָּנָיו וַיִּצְחַק וַיֹּאמֶר בְּלִבִּי הִלֵּכְן מֵאַחַ־שָׁנָה יוֹלֵד וְאִם־שָׂרָה הִבְת־תְּשַׁעִים שָׁנָה תֵּלֵד: יח וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֱלֹהִים־אֵלֶיךָ לֹא יִשְׁמְעָל יִחִידָה לִפְנֶיךָ: יט וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֲבִל שָׂרָה אִשְׁתְּךָ יֵלֵד לָךְ בְּן וְקִרְאתָ אֶת־שְׁמוֹ יִצְחָק וְהִקְמֹתִי אֶת־בְּרִיתִי אִתּוֹ לְבְרִית עוֹלָם לִזְרַעוֹ אֲחֵרִיו: כ וְלִישְׁמְעָאֵל שְׁמַעְתִּיךָ הִנֵּהוּ בְרִכְתִּי אִתּוֹ וְהִפְרִיתִי אִתּוֹ וְהִרְבִּיתִי אִתּוֹ כְּמֵאד מְאֹד שְׁנִים־עֶשְׂרִי נָשִׂיאִם יוֹלִיד וְנָתַתִּיו לְגוֹי גָּדוֹל: כא וְאֶת־בְּרִיתִי אֲקִים אֶת־יִצְחָק אֲשֶׁר תֵּלֵד לָךְ שָׂרָה לְמוֹעֵד הַזֶּה בְּשָׁנָה הָאַחֶרֶת: כב וַיִּכַּל לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיַּעַל אֶל־לֵהִים מֵעַל אַבְרָהָם:

א. שמה החדש של שרי - 'שרה' - מופיע בפסוקים אלה ארבע פעמים. סמנו את שמה במדגש.

אילו אות נוספה במקומה?

ב. אילו אות נלקחה מהשם 'שרי'?

ג. מהי לדעתכם הבשורה המשמחת ביותר בפסוק טז? (כתבו בלשונכם)

ד. קראו את פסוק יז וענו:

(1) מה כתוב במקום המלה "ושמח"?

(2) מה כתוב במקום המלים "ויחשב בלבו"?

עם יצחק / עם ישמעאל.

ה. (1) עם מי יקים ה' את הברית? (הקיפו את התשובה הנכונה)

(2) סמנו במדגש את המלים בפסוק שמן לומדים זאת.

84. אברהם מקיים את מצוות ברית המילה

(פרק י"ז פסוקים כ"ג-כ"ז)

א. הקדמה

קיום מצוות ה' למול את עצמו ואת כל אנשי ביתו לא היה מעשה קל עבור אברהם. ראשית, זהו סוג של ניתוח שיכול להיות כואב מאוד עבור אדם בגילו. שנית, מה יאמרו על כך שאר אנשי המקום - השכנים, החברים וכל האחרים? ועם זאת, אברהם אבינו לא השתהה כלל, ו**ביום** שה' נגלה אליו² קיים אברהם את מצוות ברית המילה. אברהם דאג שיימולו ישמעאל בנו וכל אנשי ביתו³, ולבסוף הוא מל גם את עצמו. (ומדוע לא מל אברהם את עצמו ראשון? מסביר הרמב"ן: "שאלו הקדים מילתו, היה חולה או מסוכן בה מפני זקנותו, ולא היה יכול להשתדל במילתם").

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

כג וַיִּקַּח אֲבֹרָהָם אֶת־יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ וְאֵת כָּל־יְלִידֵי בֵּיתוֹ הָעֲבָדִים שְׂנוּלְדוֹ בְּבֵיתוֹ וְאֵת כָּל־מִקְנֵת כֶּסֶף הָעֲבָדִים שֶׁהוּא קָנָה בְּכֶסֶפוֹ כָּל־זָכָר בְּאַנְשֵׁי בֵּית אֲבֹרָהָם וַיִּמַּל אֶת־בָּשָׂר עֶרְלָתָם בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁה' דִּבֶּר אִיתוֹ⁴ כֹּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱתָוָה אֶל־לֵהִים: כִּד וְאַבְרָהָם בֶּן־תִּשְׁעִים וְתֵשַׁע שָׁנָה בְּהַמְלוֹ בָּשָׂר עֶרְלָתוֹ: כֹּה וַיִּשְׁמַעֵאל בְּנוֹ בֶּן־שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּהַמְלוֹ אֶת בָּשָׂר עֶרְלָתוֹ: כו בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה נִמְּוֹל אֲבֹרָהָם וַיִּשְׁמַעֵאל בְּנוֹ: כז וְכָל־אֲנָשֵׁי בֵּיתוֹ יְלִיד בֵּית וּמִקְנֵת־כֶּסֶף מֵאֵת בֶּן־נָכָר נִמְּלוּ אֶתָוָה:

ג. מנגינת הכתוב

זריזין מקדימין למצוות.

אברהם היה יכול למצוא הרבה 'תירוצים' כדי לדחות את קיום המצווה לזמן אחר (זה לא מתאים עכשיו... אני אחכה שאף אחד לא ישים לב... אני לא מרגיש טוב... מחר יהיה לי יותר זמן... וכו'), אבל אברהם היה זריז לקיום מצוות ה' באופן מיידי.

1 "...לא נתיירא לא מן הגויים ולא מן הליצנים, ושלא יהיו אויביו ובני דורו אומרים אילו ראינוהו לא הנחנוהו למול ולקיים מצוותו של מקום" (רש"י לפסוק כ"ג).

2 רש"י לפסוק כ"ג.

3 מדובר כנראה במאות אנשים, אם נלמד ממה שכתוב בעניין מלחמתו של אברהם בארבעת המלכים: "וירק את חניכיו ילידי ביתו שמונה עשר ושלש מאות" (וכך כותב הרמב"ן לפסוק כ"ז).

4 על פי המדרש היה זה באמצע היום (פרקי דר"א, פ' כ"ט).

בצד ימין, למידה מתוך הפסוקים:

- משימה א' נועדה לזהות את האנשים (ואת כמות האנשים) שאברהם מל באותו יום.
- משימה ב' נועדה ל"חידוד השכל" – יצחק הרי עוד לא נולד...
- משימות ג', ד' נועדו לפתח עם התלמידים את העניין של "זריזין מקדימין למצוות". מהמילים "בעצם היום הזה" אנו מבינים שאברהם מל מיד באותו יום שה' דיבר איתו.
- כדאי לפתח את הנושא של "זריזין מקדימין למצוות", בליווי דוגמאות מעולמם של הילדים.

בצד שמאל:

- אפשר לדבר עם התלמידים על הפרטים השונים המופיעים בציור – התינוק, אבי הבן, המוהל, הסנדק, כוס היין וכו'.
- הציור והתמונה שהתלמידים יביאו מהבית נועדו ליצור את החיבור הרגשי והאישי למצוות ברית המילה ולהדגיש שאנחנו ממשיכי עמו ודרכו של אברהם אבינו!

הרחבות והמחשבות נוספות

- אפשר לבקש מתלמידים שרוצים בכך לספר חוויות מבריתות מילה שהם היו בהן.
- לדבר על מנהגים שונים שנוהגים בברית מילה.

ברית מילה

צבעו את הציור להנאתכם.

כאן תוכלו להדביק תמונה מברית מילה של מישהו מהמשפחה שלכם:

"כִּשְׁם שְׁנֵכֶם לְבִרְיָה, כֵּן יִכְנֶס לְתוֹרָה וְלַחֲפָה וְלִמְעֻשֵׁים טוֹבִים, וְנֹאמַר אָמֵן!"

אברהם מקים את מצות ברית המילה

(פרק יז פסוקים כג-כז)

יחידה 84

בַּיּוֹם הַהוּא אֲבְרָהָם אֶת־יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ וְאֶת כָּל־יְלִידֵי בֵיתוֹ וְאֶת כָּל־מִקְנֵת כֶּסֶףוֹ כָּל־זָכָר בְּאִנְשֵׁי בֵית אֲבְרָהָם וְיָמַל אֶת־בְּשָׂר עֶרְלָתָם בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַהוּא כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהִים: כִּי וְאֲבְרָהָם בְּרִית־שְׁעִים וְתִשַּׁע שָׁנָה בְּהִמְלֹךְ בְּשָׂר עֶרְלָתוֹ: כִּי וְיִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ בְּוִשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּהִמְלֹךְ אֶת בְּשָׂר עֶרְלָתוֹ: כִּי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַהוּא נִמְּוַל אֲבְרָהָם וְיִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ: כִּי וְכָל־אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ יָלִיד בֵּית וּמִקְנֵת־כֶּסֶף מֵאֵת בְּרִיכָה נִמְּוַל אִתּוֹ:

א. "ויקח אברהם..."
סמנו בפסוק כג את כל מי שאברהם מל באותו יום.

ב. האם מזכר כאן גם יצחק?
כן / לא.

מדוע?

ג. 1. מתי קים אברהם את מצות ברית המילה? (הקיפו במעגל את התשובה הנכונה)

1. בלילה.
2. אחרי כמה ימים.
3. ביום שה' צוה אותו.

2. מאילו מלים בפסוק לומדים זאת?

ד. חקמינו זכרונם לברכה אמרו פתגם שמתאים מאוד לאברהם, אך המלים התבלבלו... אבוי! התוכלו לסדר את המלים כראוי?

המלים: זריזין מקדימין למצוות

הפתגם: "_____"